

મહાનગરપાલિકાઓ/નગરપાલિકાઓમાં સફાઈ કામદારો મારફત ભૂગર્ભ ગટરની સફાઈની કામગીરી કરાવવા પર પ્રતિબંધ મુકવા અને સફાઈ કામદારોના અપમૃત્યુ- અકસ્માત રોકવા અંગે જરૂરી માર્ગદર્શક સૂચનાઓ આપવા બાબત.

ગુજરાત સરકાર,
શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહનિર્માણ વિભાગ,
પરિપત્ર ક્રમાંક: ઈએસટી/૧૩૨૦૦૧/૩૫૮૪/આર,
સચિવાલય, ગાંધીનગર,
તા.૧૦/૦૫/૨૦૧૯

વંચાણે લીધા: -

- (૧) રીટ પીટીશન (સીવિલ) ક્રમાંક: ૫૮૩/૨૦૦૩ સંદર્ભમાં નામ. સુપ્રિમકોર્ટનો તા.૨૭.૦૩.૨૦૧૪ નો ચૂકાદો
- (૨) શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહ નિર્માણ વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર નો તા.૧૬.૧૨.૨૦૧૬ નો ઠરાવ ક્રમાંક: ઈએસટી/૧૩૨૦૦૧/૩૫૮૪/આર

પરિપત્ર:

કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા મેન્યુઅલ સ્કેવેન્જર્સની પ્રથા નાબુદ કરવા સંદર્ભે, "The Prohibition of Employment as Manual Scavengers and their Rehabilitation Act, 2013" તા.૧૯.૦૯.૨૦૧૩ થી અને તે હેઠળના "The Prohibition of Employment as Manual Scavengers and their Rehabilitation Rules, 2013" તા.૧૨.૧૨.૨૦૧૩ થી સમગ્ર દેશમાં અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે. ઉક્ત અધિનિયમ અને નિયમોની જોગવાઈઓ મુજબ તમામ સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓ / શહેરી - વિસ્તાર વિકાસ સત્તામંડળ વિસ્તારમાં ભૂગર્ભ ગટરોની સફાઈની કામગીરી માટે સફાઈ કામદાર/વ્યક્તિને ભૂગર્ભ ગટરમાં ઉતારવા માટે મનાઈ ફરમાવવામાં આવેલ છે. વધુમાં, ઉપર્યુક્ત વંચાણે લીધેલ ક્રમ (૧) ઉપરના નામ. સુપ્રિમ કોર્ટના તા.૨૭.૦૩.૨૦૧૪ ના ચૂકાદાથી ભૂગર્ભ ગટરની સફાઈની કામગીરી અંગે તેમજ સફાઈ કામદારો અને તેમના કુટુંબીજનો માટેની મદદ/સહાય અંગેના પગલાં લેવા માટેના આદેશો આપવામાં આવેલ છે.

૨. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા અમલી બનાવવામાં આવેલ ઉક્ત અધિનિયમ અને તે હેઠળના નિયમો તેમજ નામ. સુપ્રિમ કોર્ટ ના ચૂકાદાને ધ્યાને લઈને રાજ્ય સરકારે રાજ્યમાં આવેલ તમામ

મહાનગરપાલિકાઓ/સત્તામંડળો/નગરપાલિકા વિસ્તારમાં ભૂગર્ભ ગટરોની સફાઈની કામગીરી માટે કામદાર / વ્યક્તિને ગટરમાં ઉતરવા / ઉતારવાની સંપૂર્ણપણે મનાઈ ફરમાવવા ઉપરાંત ડ્રેનેજ સફાઈ માટેના આવશ્યક સાધનો અને ડ્રેનેજ લાઈન ચોકઅપ ન થાય તે માટેની વિગતવાર માર્ગદર્શક સૂચનાઓ વિભાગના ઉપર્યુક્ત વંચાણે લીધેલ ક્રમ (૨) ઉપરના તા.૧૬.૧૨.૨૦૧૬ ના ઠરાવથી આપવામાં આવી છે. તેમ છતાં, ઉક્ત સૂચનાઓનું મહાનગરપાલિકા / સત્તામંડળો/નગરપાલિકાઓ દ્વારા યુસ્તપણે પાલન નહિ થવાને લીધે ડ્રેનેજની સફાઈની કામગીરી દરમિયાન સફાઈ કામદાર/વ્યક્તિના અપમૃત્યુ થવાના અનિચ્છનીય બનાવો ધ્યાને આવેલ છે, જે ખુબ જ ગંભીર બાબત છે.

૩. આથી, વિભાગના ઉપર્યુક્ત વંચાણે લીધેલ ક્રમ (૨) ઉપરના તા.૧૬.૧૨.૨૦૧૬ ના ઠરાવ (નકલ સામેલ છે.) થી આપવામાં આવેલ સૂચનાઓ ઉપરાંત નીચે મુજબની સૂચનાઓનું યુસ્તપણે પાલન કરવા તમામ મહાનગરપાલિકા / સત્તામંડળો તથા કમિશનરશ્રી, મ્યુનિસિપાલિટીસ એડમિનિસ્ટ્રેશન, ગુજરાત રાજ્ય, ગાંધીનગર અને તમામ પ્રાદેશિક કમિશનરશ્રી, મ્યુનિસિપાલિટીસ ને જણાવવામાં આવે છે.

(૧) તમામ મહાનગરપાલિકા/ સત્તામંડળો / નગરપાલિકાઓએ તેમના સંબંધિત વિસ્તારમાં ભૂગર્ભ ગટરની સફાઈની કામગીરી ઉપરાંત સફાઈ કામદાર/વ્યક્તિને ભૂગર્ભ ગટરમાં ઉતારવામાં ન આવે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે મહાનગરપાલિકા / સત્તામંડળોએ વર્ગ-૨ થી નીચેના નહી તેવા અધિકારીની અને નગરપાલિકાના કિસ્સામાં ચીફ ઓફીસર ની નોડલ અધિકારી તરીકે નિમણૂક કરવાની રહેશે તેમજ તેની જાણ અત્રે કરવાની રહેશે.

(૨) નોડલ અધિકારી તરીકે નિમાયેલ અધિકારીએ તેમના વિસ્તારમાં ભૂગર્ભ ગટરની સફાઈની કામગીરી ઉક્ત જોગવાઈ અનુસાર થાય તેની દેખરેખ અને કાળજી લેવા માટે આ કામગીરી સાથે સંકળાયેલ તેમની કચેરીના અધિકારી/કર્મચારીને અધિકૃત કરવાના રહેશે. વધુમાં, અધિકૃત કરાયેલ અધિકારી/કર્મચારીની ફરજ પરની ગેરહાજરી દરમિયાન આ કામગીરીની વૈકલ્પિક વ્યવસ્થા ગોઠવવાની રહેશે.

(૩) મહાનગરપાલિકા/ સત્તામંડળો/નગરપાલિકાના વિસ્તારમાં ભૂગર્ભ ગટરની સફાઈની કામગીરી જો આઉટ સોર્સિંગથી કરવામાં આવતી હોય તો, તે માટે નક્કી કરેલ એજન્સીને બીલનું ચુકવણુ કરતા પહેલા ઉપરોક્ત અધિકૃત કરાયેલ અધિકારી/કર્મચારીની ઉપસ્થિતિમાં આવશ્યક સાવચેતીના પગલા લઈને નિયમોનુસાર ભૂગર્ભ ગટરની સફાઈની

કામગીરી થયેલ છે તે મુજબ અધિકૃત કરાયેલ અધિકારી/કર્મચારી મારફત પ્રમાણિત કરાવવાનું રહેશે.

(૪) The Prohibition of Employment as Manual Scavengers and their Rehabilitation Act, 2013 અને તે હેઠળના The Prohibition of Employment as Manual Scavengers and their Rehabilitation Rules, 2013 ની જોગવાઈઓ મુજબ, મહાનગરપાલિકા / સત્તામંડળો / નગરપાલિકાના વિસ્તારમાં ભૂગર્ભ ગટરની સફાઈની કામગીરી માટે સફાઈ કામદારની ભૂગર્ભ ગટરમાં ઉતરવા/ઉતારવાની સંપૂર્ણપણે મનાઈ ફરમાવવામાં આવેલ છે. અને આ પ્રકારે ભૂગર્ભ ગટરમાં ઉતરવું કે કોઈને ઉતારવા માટે ફરજ પાડવાને ગેરકાયદેસર કૃત્ય ગણવામાં આવે છે. આથી આ સૂચનાઓનું ઉલ્લંઘન થયેથી મહાનગરપાલિકા/ સત્તામંડળો / નગરપાલિકાના આ હેતુસર અધિકૃત કરાયેલ અધિકારી/કર્મચારી અને નોડલ ઓફીસર તેમજ જો આવી સેવાઓ આઉટ સોર્સિંગથી લેવાયેલ હશે તેવા કેસમાં ઉક્ત અધિકારીઓ/કર્મચારીઓ ઉપરાંત, સંબંધિત કોન્ટ્રાક્ટર સામે ફોજદારી રાહે પગલાં લેવાના રહેશે.

(૫) મહાનગરપાલિકા/ સત્તામંડળો/ નગરપાલિકા વિસ્તારમાં આવેલ તમામ ખાનગી સોસાયટીઓ/સંસ્થાઓ (જેવી કે, હોટલ, રેસ્ટોરાં, હોસ્પિટલ, પેઢીઓ, કારખાના વગેરે) એ ભૂગર્ભ ગટરની સફાઈ માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા અમલમાં મુકવામાં આવેલ ઉક્ત અધિનિયમ અને તે હેઠળના નિયમો તેમજ નામ. સુપ્રીમ કોર્ટે તા.૨૭.૦૩.૨૦૧૪ ના ચૂકાદાથી આપેલ આદેશોનું ચુસ્ત પણે પાલન કરવાનું રહેશે. આ અંગે મહાનગરપાલિકા/ સત્તામંડળો/નગરપાલિકાઓએ ઉક્ત જોગવાઈઓ અને સૂચનાઓ થી સંબંધિતોને વાકેફ કરવા માટે સમયાંતરે બહોળી પ્રસિદ્ધિ આપવાની રહેશે. ઉક્ત જોગવાઈઓ/સૂચનાઓનું ખાનગી સોસાયટીઓ/સંસ્થાઓ દ્વારા ઉલ્લંઘન થયેથી તેમના હોદ્દાદારો / માલિકો સામે ફોજદારી રાહે પગલા ભરવાના રહેશે અને નામ. સુપ્રીમ કોર્ટેના ઉક્ત ચૂકાદાથી આપવામાં આવેલ આદેશો મુજબ ચૂકવવા પાત્ર વળતરની સંપૂર્ણ રકમ સંબંધિત હોદ્દાદારો/માલિકોએ ભોગવવાની રહેશે.

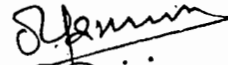
(૬) શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહ નિર્માણ વિભાગના ઉપર્યુક્ત વંચાણે લીધેલ ક્રમ (૨) પરના તા.૧૬.૧૨.૨૦૧૬ ના ઠરાવની જોગવાઈઓ મુજબ, ચોમાસુ પૂર્ણ થાય કે તરત જ તેના ત્રણ માસ (ઓક્ટોબર/નવેમ્બર/ડીસેમ્બર) માં ભૂગર્ભ ગટરની ડીસિલ્ટીંગની કામગીરી પૂર્ણ કરવાની રહે છે. સાથોસાથ ચોમાસુ શરૂ થાય તે પહેલા પણ આ કામગીરી અચૂકપણે પૂર્ણ

કરીને તે અંગેનું પ્રમાણપત્ર સંબંધિત પ્રાદેશિક કમિશનરશ્રી, નગરપાલિકાઓને મોકલી આપવાનું રહેશે.

(૭) ઉક્ત તા.૧૬.૧૨.૨૦૧૬ ના ઠરાવનાં ફકરા ક્રમાંક: ૧૦ મુજબ મેન હોલ ભરાય ન જાય અને ડ્રેનેજ લાઇન ચોક અપ ન થાય તે માટેના પગલા લેવા અંગેની વિસ્તૃત માર્ગદર્શક સૂચનાઓ આપવામાં આવેલ છે. તેમા ભૂગર્ભ ગટરની સફાઈની કામગીરી માટેના સાધનો વસાવવા માટેની સૂચનાઓ આમેજ કરવામાં આવેલ છે. તમામ મહાનગરપાલિકાઓ/સત્તામંડળોએ ભૂગર્ભ ગટરની સફાઈ માટેના ઉપલબ્ધ સાધનોની નોડલ અધિકારી મારફત ભૌતિક ચકાસણી કરાવીને તેની યાદી આ વિભાગને અને નગરપાલિકાના કિસ્સામાં આવી યાદી દિન-૨૧ માં સંબંધિત પ્રાદેશિક કમિશનરશ્રી, નગરપાલિકાઓને મોકલી આપવાની રહેશે.

(૮) ભારત સરકાર દ્વારા પ્લાસ્ટીક વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ રૂલ્સ, ૨૦૧૬ અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે. અનુભવે એવું જણાયેલ છે કે, પ્લાસ્ટીક વેસ્ટના કારણે ભૂગર્ભ ગટરો ચોક અપ થઈ જવાના બનાવો બનવા પામે છે. જેથી આવી પરિસ્થિતિનું નિર્માણ થતું અટકાવવા માટે ઉક્ત નિયમોની જોગવાઈનું યુસ્ત પણે પાલન કરવા સંબંધિત સર્વેને આથી જણાવવામાં આવે છે.

ગુજરાત રાજ્યના રાજ્યપાલશ્રી હુકમથી અને તેમના નામે

(ભક્તિ શાંભાજી)

નાયબ સચિવ

શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહ નિર્માણ વિભાગ

પ્રતિ,

- માન. મુખ્યમંત્રીશ્રી ના અગ્રસચિવશ્રી, સ્વર્ણિમ સંકુલ - ૧, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- માન. રા.ક. મંત્રીશ્રી (શહેરી ગૃહ નિર્માણ) ના અંગત સચિવશ્રી, સ્વર્ણિમ સંકુલ - ૨, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- અગ્રસચિવશ્રી, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- અગ્ર સચિવશ્રી, પંચાયત, ગ્રામ ગૃહનિર્માણ અને ગ્રામ વિકાસ વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર
- સંયુક્ત સચિવશ્રી, (શ.વિ.), શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહનિર્માણ વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર

- તમામ મ્યુનિસિપલ કમિશનરશ્રીઓ
- તમામ કલેક્ટરશ્રીઓ
- કમિશનરશ્રી, મ્યુનિસિપાલિટીસ એડમિનિસ્ટ્રેશન, ગુજરાત રાજ્ય, ગાંધીનગર
- તમામ પ્રાદેશિક કમિશનરશ્રી, મ્યુનિસિપાલિટીસ,
- મેનેજિંગ ડિરેક્ટરશ્રી, ગુજરાત સફાઈ કામદાર વિકાસ નિગમ, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર
- સર્વે ચીફ ઓફીસરશ્રીઓ (કમિશનરશ્રી, મ્યુનિસિપાલિટીસ એડમિનિસ્ટ્રેશન, ગુજરાત રાજ્ય, ગાંધીનગર મારફત)
- શાખા સિલેક્ટ ફાઈલ/ના.સે.અ. સી.ફા.

